

Dr. Vincze Krisztián PhD

FILOZÓFIA –Nappali munkarendű teológus hallgatók esetén

Tantárgyleírások:

ISMERETELMÉLET (KRITIKA)

Az ismeretelmélet célja, hogy bemutassa az emberi megismerés természetét, struktúráját, annak különböző módjait és szintjeit. Az ember kutató alanyként áll szemben a világgal, annak minden jelenségével, s vizsgálódása közben veszi észre, hogy megismerő képességének megvannak a sajátos határai, alapjai pedig ugyanakkor olyanok, melyeket feltétlenül reflexió alá kell vetni.

Mindenekelőtt a racionalizmus és empirizmus ismeretelméletei kerülnek a kurzus idején vizsgálat alá. Olyan fogalmak elemzése történik meg, mint *észlelet, érzés, képzelet, percepció, a priori, intellektus, absztrakció*. Ezeket a fogalmak Descartes, Hume, Locke, Kant, Szent Tamás filozófiájában kutatjuk elsősorban. Az ismeretelméleti kérdéseket azonban antik formájukban is ismerni kell, így a hallgatók megismerik Platón, Arisztotelész ismeretelméletét is. A kurzusnak a XX. századi filozófiai történések is részét alkotják, benne Husserl és követőinek fenomenológiája, valamint a filozófiai hermeneutika megismertetése. Végezetül a misztikus megismerés módját is felidézzük misztikus szentek nyomán.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

DÜRR, H. P., *A tudomány határai*, Kairosz 2011.

HUSSERL, E., *Karteziánus elmélkedések*,

LIESMANN, K., - ZENATY, G., *Vom Denken - Einführung in die Philosophie*, Wien 2004

RUH, K., *A nyugati misztika története*, Budapest 2006.

SZALAY M – SÁRKÁNY P. (szerk), *Mi a fenomenológia?* Budapest 2009.

TURAY, A., *Ismeretelmélet*, Szeged 1993.

WEISSMAHR B., *Bevezetés az ismeretelméletbe*, Szeged 1990.

METAFIZIKA (ONTOLÓGIA)

A metafizika kurzus Arisztotelész filozófiájával kezdődik, melyben bemutatásra kerül a hülémorfizmus, a kategóriák tana, majd pedig a transzcendentális tulajdonságok ismertetése következik. A hallgatóknak olyan összefüggő lételméleti alapfogalmakat kell megismerniük, mint *substantia és accidens, első és második anyag, aktus-potencia, lét-lényeg, forma-anyag*. Fontos metafizikai problémát jelentenek továbbá a filozófiatörténetben az idő és a tér természete, valamint az emberi lélek és test összefüggésének kérdései, melyeket különböző filozófusok elképzeléseinek tükrében tekintünk át.

A kurzus végül a kortárs metafizikai diszkussziókat is igyekszik felvázolni.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

ANZENBACHER A., *Bevezetés a filozófiába*, Budapest 1996.

CORETH, E., *Was ist der Mensch? Grundzüge einer philosophischen Anthropologie*, Innsbruck-Wien-München 1980.

DESCARTES, R., *Elmélkedések az első filozófiáról*, Atlantisz 1994.

GOTTFRIED M., *Általános metafizika*, Holnap Kiadó 1998.

TŐZSÉR J., *Metafizika*, Budapest 2009.

VINCZE K., "Az idő természete a metafizikában", in *Athanasiana* 32, Nyíregyháza 2010, 37-54.

VINCZE K., "Test-lélek koncepciók és a mögöttük álló szemléletváltás az európai filozófiában", in *Acta Medicinae et Sociologica*, Debreceni Egyetem - Egészségügyi Kar Kiadványa, 2012, 61-80.

WEISSMAHR B., *Ontológia*, Budapest 1999.

THEODICEA

A theodicea tantárgyban mindenekelőtt a klasszikus istenérvek kerülnek bemutatásra. A kiindulási probléma Isten léte és megismerhetősége, az ezek mellett és ezek ellen felhozott érvek. Az analógia, az analógiás beszéd természetének ismerete nagyon fontos, hiszen ez a közege az Istenről szóló beszédeknek. Bemutatásra kerül az apofatikus és katafatikus teológia, melyekben Isten legfontosabb attribútumait próbáljuk megragadni.

A theodicea további fontos témakörei a *panteizmus*, *immanencia*, *transzcendencia* fogalmainak tisztázása, s az ezekhez kötődő istenképeknek a vizsgálata. A kurzus záró része az ateizmussal foglalkozik, annak különböző válfajait elemzi, miközben rámutat a klasszikus istenérvek plauzibilitására és természetükből adódó korlátaikra.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

AXT-PISCALAR, C. – RIGNLEBEN, J., (Hrsg), *Denker des Christentums*, Tübingen 2004

BOLBERITZ P., *Ateizmus és keresztény hit*, Jel Kiadó 2007.

ÉTIENNE, G., *A középkori filozófia szelleme*, Kairosz 2000.

FISCHER, N., *A filozófusok istenkeresése*, Agape 2001.

LEEUW, G. *A vallás fenomenológiája*, Osiris 2001.

MARTINETTI, G., *A mai hit észérvei*, Paulus Hungaricus – Kairosz 2001.

MCGRATH, A., *Az ateizmus alkonya*, Szent István 2008.

MEZEI B., *Mai vallásfilozófia*, Kairosz 2010.

NYÍRI T., *Mélylélektan és ateizmus*, Herder 1993.

RAHNER, K., *A hit alapjai*, Agape 1998.

SCHAEFFLER, R., *Vallásfilozófia*, Osiris

TURAY A., *Istent kereső filozófusok*, Budapest 1990.

WEISCHEDEL, W., *Der Gott der Philosophen*, I, II Darmstadt 1998.

LOGIKA

Kiinduló pontja a kurzusnak Arisztotelész formális logikája, amiben sor kerül a fogalmak, ítéletek és következtetések természetének tanulmányozására és a bizonyítások elemzésére. A hallgatók megismerik a szillogizmus különböző formáit, a különbséget indukció és dedukció között. Elemzésre kerül az egy- és többértelműség, a szavak analógiája; a szavak jelentése, referenciája és jelölése. Kant filozófiáján keresztül bemutatjuk az analitikus, szintetikus, a priori és a posteriori ítéletek különbségét és az erre épülő filozófiai reflexiókat. A modern logika érdekessége, hogy formalizálásra és matematizálásra törekszik, valamint logikai kalkulusokat használ a matematikai szabályok alapzatára épülve. A kurzus keretein belül sor kerül még nyelvfilozófiai problémakörök felvetésére, vázlatos bemutatására, továbbá a logika és tudományfilozófia összefüggéseinek felvázolására.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

AUSTIN, J., *Tetten ért szavak*, Budapest 1990.

BENEDEK S – LICK J, *Logikai alapismeretek*, Budapest

BOLBERITZ P, *Bevezetés a logikába*, Jel Kiadó 1998.

CARUANA, L. S.J., *Fondamenti filosofici delle scienze naturali*, PUG 2003.

DUHEM, P., *A jelenségek megőrzése*, Kairosz 2005.

HUBER, C., *Teoria e metodo delle scienze*, Roma PUG 1981.

Logika a mindennapi életben, (Zachary Seech Palomar College, Logic in everyday life c. könyv nyomán), BME – Filozófiai Tanszék

MADARÁSZ T. – PÓLOS L. – RUZSA I., *A logika elemei*, Osiris 2006.

NYÍRŐ M., *Nyelviség és nyelvfeledtség*, L'Harmattan 2006.

PETHŐ J., *Bevezetés a jelentéstan fő témaköreibe*, Nyíregyháza 2006.

WITTGENSTEIN, L., *Logikai-filozófiai értekezés*, Budapest 1989.

KOZMOLÓGIA

A kurzus célja az univerzum természetének filozófiai reflexiója, amely természetesen keresztény hitünk és világvéleményünk számára válik relevánssá. A kozmoszt illető kérdések kerülnek áttekintésre: Vajon a kozmosz teremtett vagy időtlen? Az anyagnak milyen tulajdonságai vannak? Elképzelhető-e az anyag fejlődése, s ha igen, akkor ennek milyen szükséges feltételei vannak? Isten beleavatkozhat-e, beleavatkozik-e a világba? Mindezek a kérdések egyrészt a különböző filozófusok és filozófiai áramlatok tükrében, illetve a természettudományos világvélemények és világvélemény-magyarázatok tükrében kerülnek áttekintésre.

További részeket alkotnak azok a kérdések, melyek az emberi természetnek a kozmoszhoz való viszonyát, továbbá az ember és világegyetem azonosságát és elkülönülését kutatják. Végezetül figyelmet szentel a tantárgy a teremtés és az evolúciós elképzelések összefüggéseinek is.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

BODA L., *Programozott evolúció és teremtés*, L'Harmattan 2009.

BOLBERITZ P., *Filozófiai kozmológia*, Budapest 1991.

BOLBERITZ P., *Lét és kozmosz*, Budapest 1985.

CHARDIN, P. T., *Az emberi jelenség*, Gondolat 1973.

FERRIS, T., *A világmindenség. Mai kozmológiai elméletek*, Budapest 2001.

JÁKI SZ., *Evolúció hívőknek*, Kairosz 2007.

JÁKI SZ., *Isten és a kozmológusok*, Budapest 1992.

SELVAGGI, F., *Filosofia del mondo – Cosmologia filosofica*, Roma PUG 1985.

TURAY A., *Az ember és a kozmosz*, Agapé 1999.

VALLÁSÖLCSELETI PROBLÉMAFELVETÉSEK

A kurzus a filozófia, teológia és szociológia határmezsgyéjén próbálja meg az európai kereszténység történéseinek jelenségeit érzékelni és elemezni. A régi - sokszor ideológiákká torzított - szekularizációs elméletek helyett újabbak jelentek meg, melyek autentikusabban írják körül ezeket az eseményeket. A szekularizáció és szekularizmus különbsége a vezérfonal, amely mögött filozófiai és teológiai háttérrel keresünk, miközben vallásfilozófiai kérdéseket és válaszokat próbálunk meg újrafogalmazni.

Ajánlott irodalom a kurzushoz:

BISER, E., *Glaubensprognose, Orientierung in postsäkularistischer Zeit*, Verlag Styria Graz Wien Köln, 1991.

TOMKA M., *A vallás a modern világban, A szekularizáció értelmezése a szociológiában*, Budapest 2011.

WEISCHEDEL, W., *Der Gott der Philosophen*, I, II Darmstadt 1998.

WELTE, B., *Zur Frage nach Gott*, in *Gesammelte Schriften*, Band III/3, Herder, Freiburg in Breisgau 2008.

SZEMINÁRIUM – HEGEL FILOZÓFIÁJA ÉS KERESZTÉNYSÉGE

A szemináriumi ülések alatt Hegel művéből válogatunk elemzésre szövegeket, melyek tükrében a hegeli filozófia sajátosságait ismerjük meg, s közben a hegeli kereszténységet illető következményeket próbájuk meg sorra venni.

A szemináriumhoz szükséges olvasmány:

HEGEL, G. W. F., *A szellem fenomenológiája*, Akadémiai Kiadó 1979.